Satsing for framtida – bevisste val for å vere matprodusent

Innlegg på bygdemøte 20. oktober

Tore Askeland

Innhold

- Kort presentasjon
- Om flytting til Heidal og kjøp av gårdsbruk
- Omlegging av drift fra ku til sau
- Fremtiden – hva påvirker min fremtid som sauebonde?
- Fremtiden – mine tanker

Kort presentasjon

- Tore Askeland (1969), fra Rælingen på Romerike.
- Pappa til Helene (14) og Heidi (12), gift med Mette - førskolelærer på Lalm (Heidal fra 1/11).
- Tidligere: 11 år i Forsvaret (Brig. N, TMBN), deretter ingeniør (DNV, Rambøll og UiS).
- Nå: Sauebonde i Heidal og ingeniør i Statens vegvesen på prosjektet Ferjefri E39.

Om flytting til Heidal og kjøp av gårdsbruk -Bakgrunn

- På utkikk etter gårdsbruk i flere år, aktivt søk og visninger i ca. 2 år.
- Lette primært i områdene Vestfold-Romerike-Hadeland, men området stadig utvidet pga. lite utvalg og høyt prisnivå, samt avklaring av hva slags drift vi ønsket.
- Fant «Søre Lykkja» på Finn.no høsten 2014.
- Flyttet til Heidal i 2015

Om flytting til Heidal og kjøp av gårdsbruk -Våre utfordringer

- Vanskelig å se feil og mangler i takst og på kort visning.
- Svak kunnskap om lokale forhold som gir muligheter og begrensinger i drift.
- Ikke lokalt nettverk, hvem kan man spørre om alt man lurer på og om man trenger hjelp?
- Begrensede jobbmuligheter.
- Dialekt kan være vanskelig å forstå.
- Å flytte barna fra velfungerende miljø og gode venner – alt står og faller med at barna har det bra!

Vi tok sjansen!

Omlegging av drift fra ku til sau
-Ressurser på gården

- 101 mål dyrka, herav 23 mål ved gården i bratt terreng (mest egnet som beite).
- 26 mål beite ved gården.
- >600 mål skog, mest bratt terreng.
- Driftsbygning fra 80-tallet med 156 kvm husdyrrom. Silo og høytørke, kraftforsilo, møkk-kjeller under hele husdyrrommet.
- Beiterett (flere).

Omlegging av drift fra ku til sau -Hvorfor sau?

- Egen interesse og (begrensede) kunnskap.
- Større fleksibilitet i forbindelse med arbeid ved siden av gård.
- To spennende produkter – ull og kjøtt.

Omlegging av drift fra ku til sau
-Hva slags sauerase?

Kriterier:

- Økonomi
- Arbeidsbehov ved siden av jobb, minst mulig plunder og heft
- Beiting og tilsyn

Vår vurdering:

- NKS gir flest og størst lam, men lokal sau kan kanskje gi for mange lam!?
- NKS gir merarbeid pga. kopplam, vanskeligere fødsler, økt kraftforbruk.
- Ønskelig med gode flokkegenskaper ved tilsyn og sanking.
- Andre raser mer hensiktsmessig enn NKS for oss.

Omlegging av drift fra ku til sau -Grå trøndersau (GT)

- Krysning av opprinnelige norske sauer og den nå utryddede tautersauen.
- Rasen ble opprinnelig avlet frem i Trøndelag på1800-tallet.
- Litt mindre enn NKS
- 1,8 lam per søye
- Mindre lammingsvansker
- Gode flokkegenskaper
- Spesielt fin ull, men farget – sendes til egne spinnerier som har spesialisert seg på ull fra GT.
- Ikke GT i Oppland -> søknad til MT om å kjøpe GT i Trøndelag.

Omlegging av drift fra ku til sau -Midlertidig løsning 2015-16

- 40 sau kjøpt høst 2015.
- Byttet vinduer
- Tatt ut storfe-innredning
- Noe el.arbeid pga. manglende brannsikkerhet.
- Plastrister (som brukes i ny løsning) 20 cm. over gammelt gulv.
- Enkel, men funksjonell treinnredning.

Omlegging av drift fra ku til sau
-Lite fakta og mye synsing (eller ulike erfaringer?)

- Mange usikkerheter som ny sauebonde:
  - «Sau som ikke kommer herfra (Fron-Sel-Vågå?) har alltid med seg sykdommer, ikke kjøp sau utenfra».
  - Skal ny sau slippes i utmark eller gå på innmarksbeite første år når de ikke er fra området?
    - «Du må ikke finne på å la den gå på innmarksbeite, da får du den ikke på fjellet neste år»
    - «Du bør ikke slippe sauen på utmarksbeite, den kommer til å rømme hjem til der den kom fra»
  - Fjøsinnredning – hvilken løsning er best for dyra, og for bonden?
    - «Åpen løsning gir bedre dyrevelferd og mer fleksibilitet for bonden».
    - «Binger hvor sauen har hver sin eteåpning gir mindre stress og mer ro i fjøset, lettere å ha oversikt».
  - Reimes fagverksdragere vs Fjøssystemers galvaniserte stålbæring?
- Hvorfor motsatte anbefalinger- hva er kunnskapsgrunnlaget de bygger på? Savner dokumentasjon på kunnskapsgrunnlag hos rådgivere og leverandører!

Omlegging av drift fra ku til sau
-Valg av løsning i fjøs

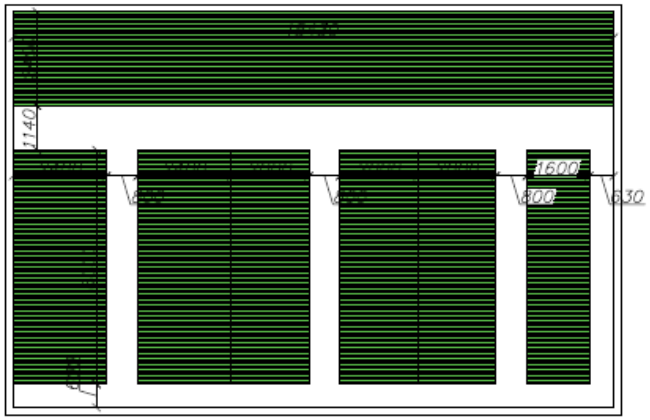

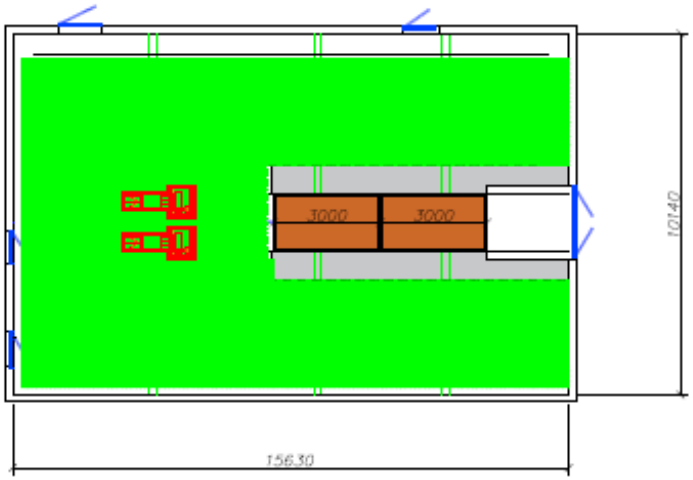

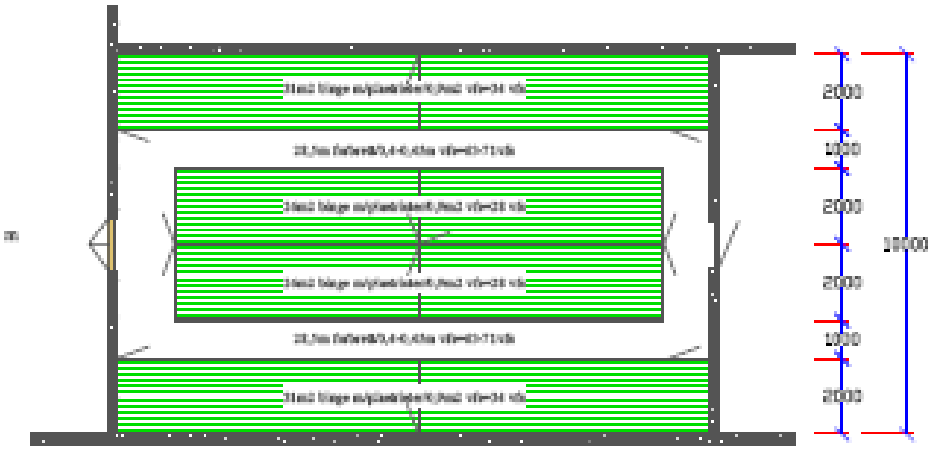

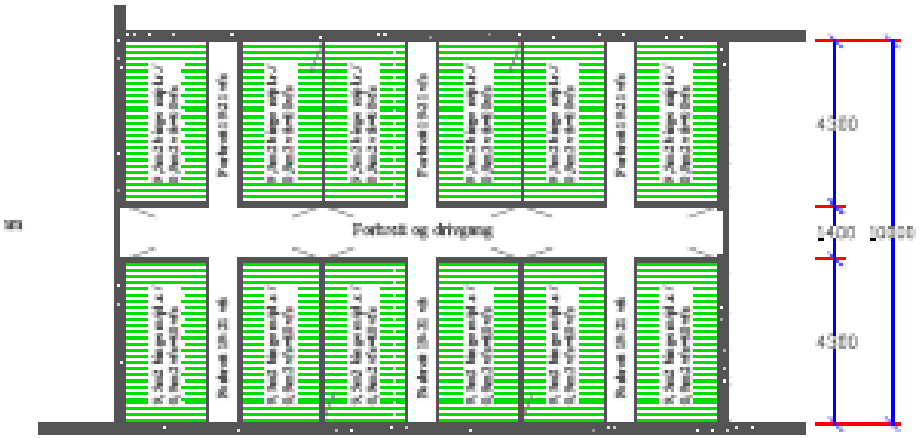

Omlegging av drift fra ku til sau
-Fjerne gammelt gulv!

- Pigging av påstøp og saging av betonggulv.
- Garmo Maskin gjorde flott jobb.

- OBS: Spalteplank i god stand gis bort!

Omlegging av drift fra ku til sau
-Nytt gulv og nye innervegger

- Plastrister fra Fjøssystemer.
- Helgalvanisert stålbæring fra Fjøssystemer.
- Tatt ned plater, byttet isolasjon etter behov og montert fuktsperre.
- Fjøsplater.

Omlegging av drift fra ku til sau
-Nytt gulv og nye innervegger

- Innredning fra Fjøssystemer, «lammesikker» front.

Omlegging av drift fra ku til sau -nesten ferdig!

- Noe gjenstående arbeid (lister, 2 ytterdører, kontor, tilleggsareal ved lamming på låven++)

Omlegging av drift fra ku til sau -kostnader

Hovedposter	Ca. kostnad eks mva
Pigging og saging	115 000,-
Gulv –MIK plastrister	135 000,-
Innredning, lammesikker front	150 000,-
Montering gulv og innredning	50 000,-
Elektro	50 000,-
Rør og vann (vannopplegg, frostsikring)	25 000,-
Veggplater, div.materialer, verktøy og monteringsmidler	80 000,-
Dører og vinduer	80 000,-

Fremtiden
-hva påvirker fremtiden

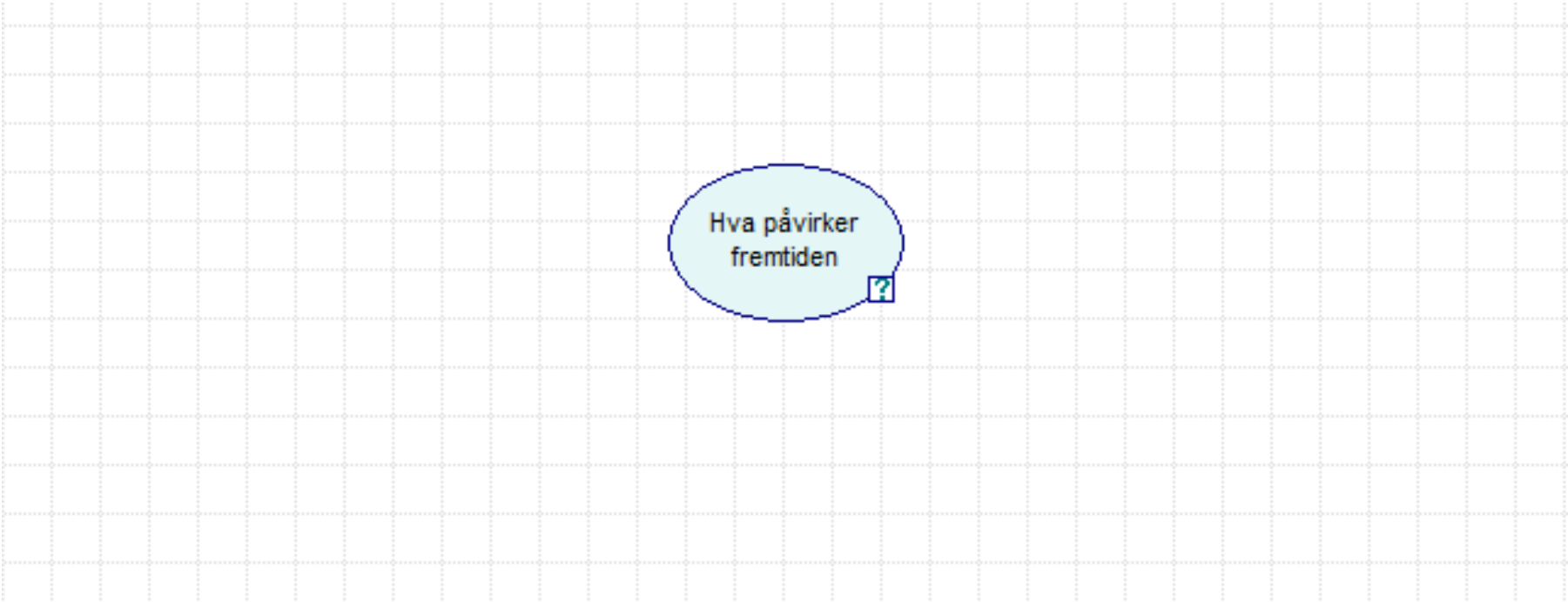

Fremtiden
-hva påvirker fremtiden min

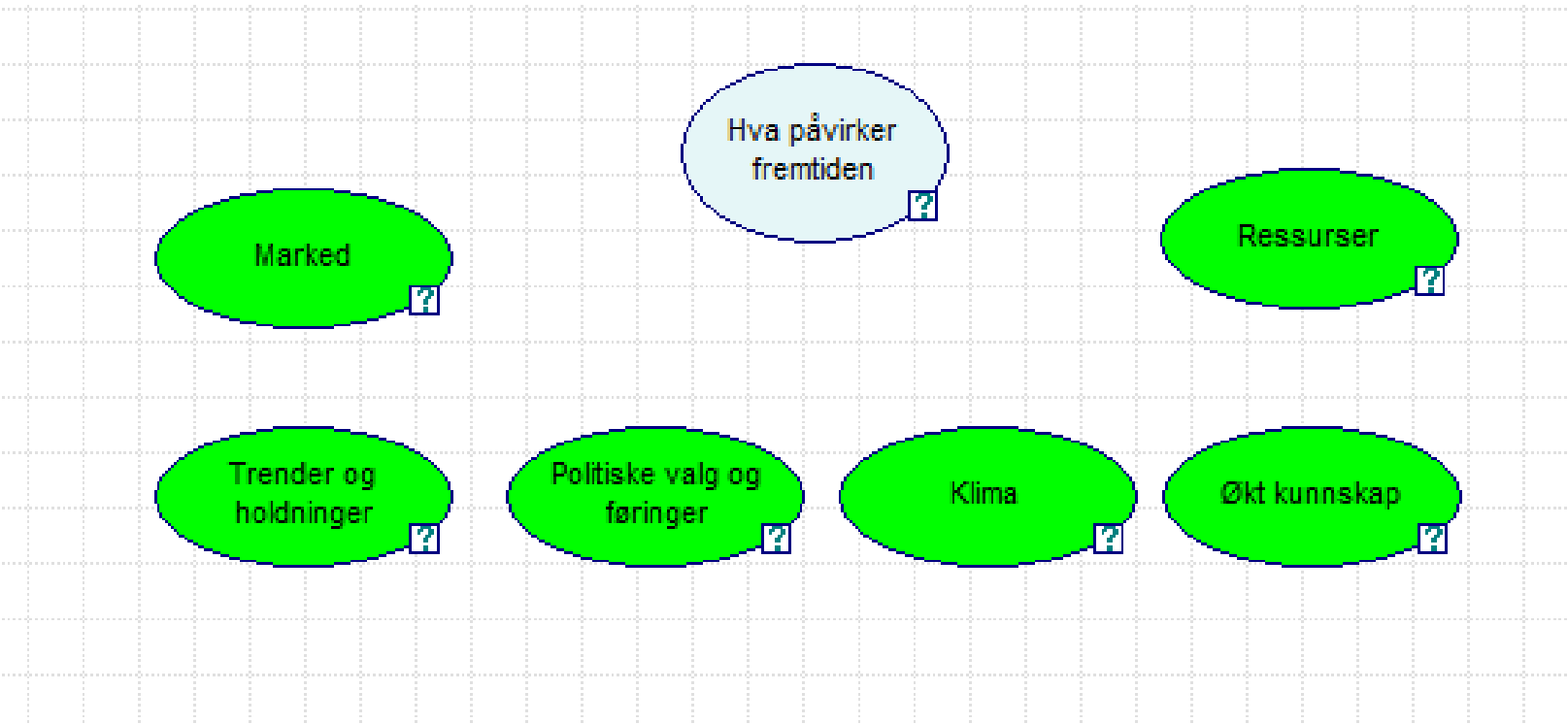

Fremtiden
-hva påvirker fremtiden min

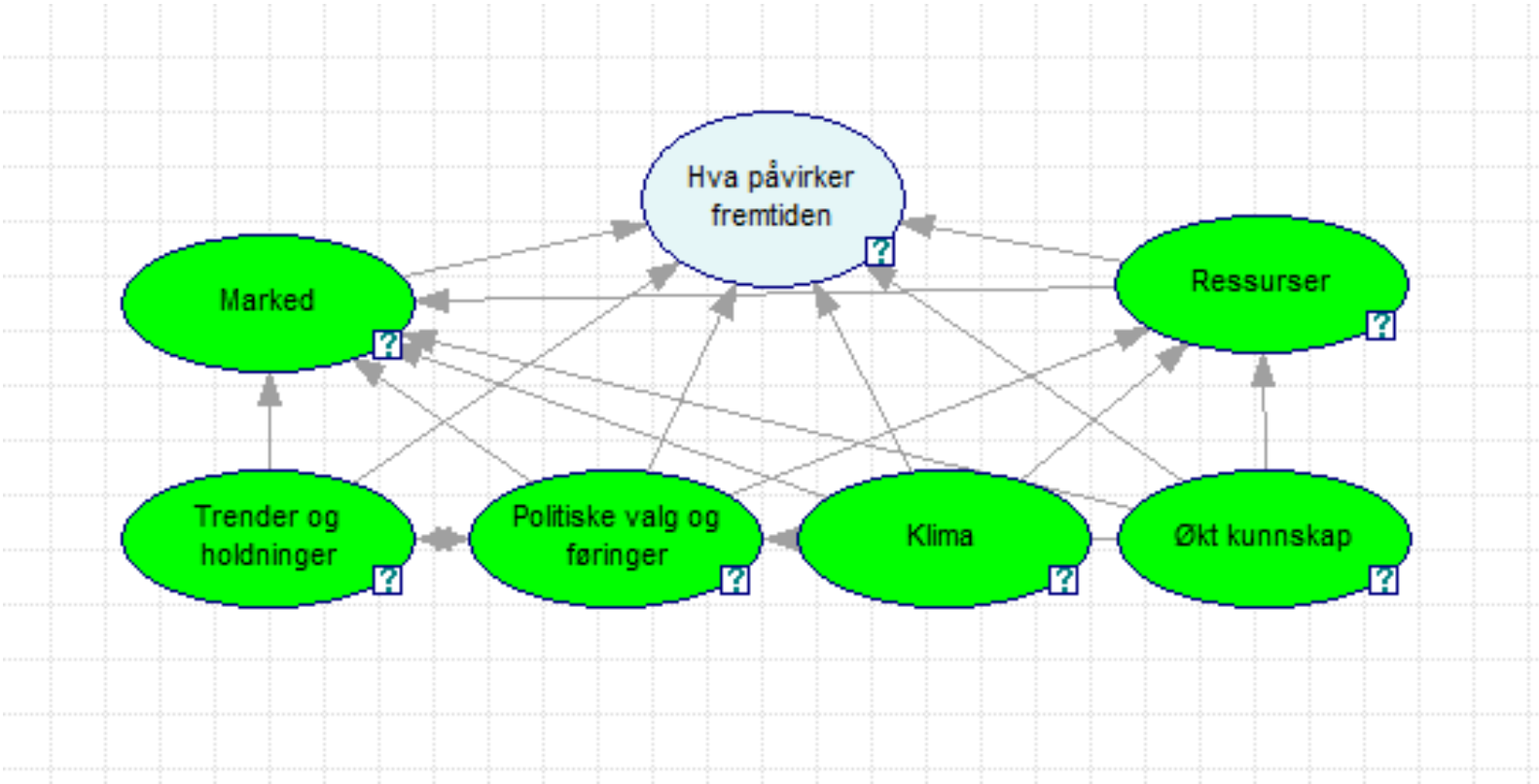

Fremtiden
-Marked: økt etterspørsel etter naturlig farget ull

Grå trøndersau

Selbu Spinneri startet sitt ullforedlingsprosjekt i samarbeid med raselaget for grå trøndersau. Denne sauerasen er antagelig et resultat av en krysning mellom den gamle norske gråsauen og tautersauen på slutten av 1800-tallet. Tautersauen ble regnet for å være etterkommer etter merinosauer fra klosteret på Tautra i Trondheimsfjorden. Den døde ut på 1970-tallet. Merinoinnslaget er antagelig årsaken til at den grå trøndersauen har så fin ull. Sauen har ull i forskjellige grånyanser. Ulla er av typen crossbred. Den myke og glansfulle ulla egner seg meget godt til husflidproduksjon, både i strikkede, vevede og tovede produkter.

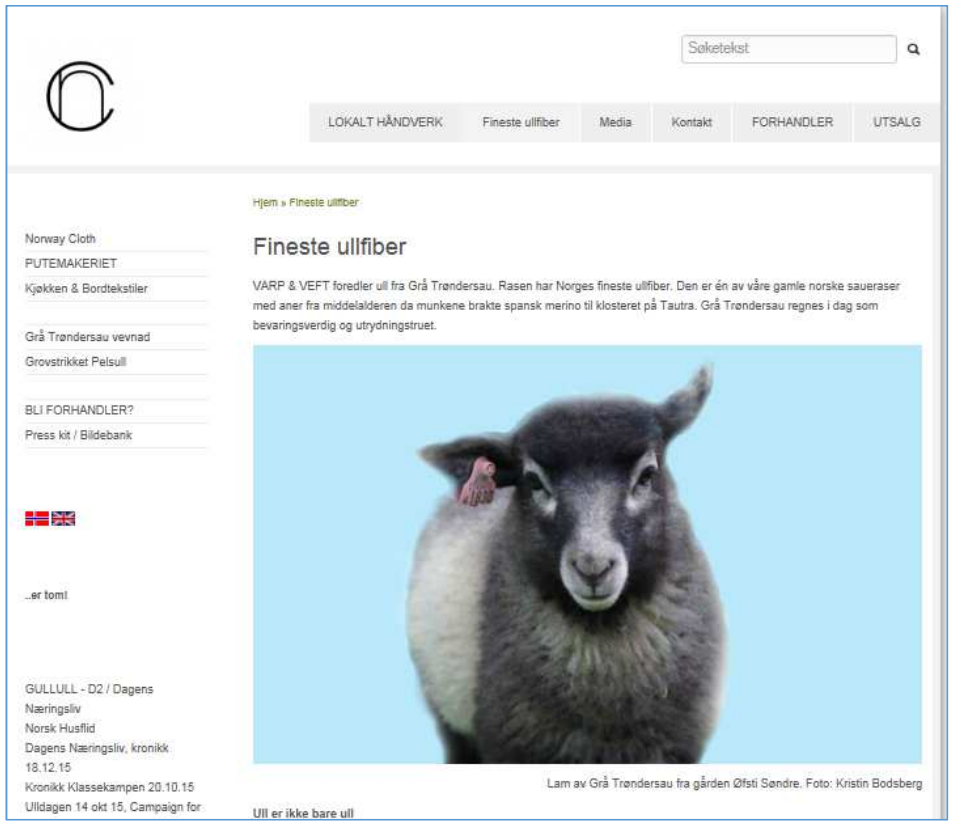

Søketekst

LOKALT HÅNDVERK | Fineste ullfiber | Media | Kontakt | FORHANDLER | UTSALG

Hjem » Fineste ullfiber

Norway Cloth
PUTEMAKERIET
Kjøkken & Bordtekstiler

Grå Trøndersau vevnad
Grovstrikket Pelsull

BLI FORHANDLER?
Press kit / Bildebank

...er tom!

GULLULL - D2 / Dagens Næringsliv
Norsk Husflid
Dagens Næringsliv, kronikk 18.12.15
Kronikk Klassekampen 20.10.15
Ulldagen 14 okt 15, Campaign for Ull er ikke bare ull

Fineste ullfiber

VARP & VEFT foredler ull fra Grå Trøndersau. Rasen har Norges fineste ullfiber. Den er én av våre gamle norske saueraser med aner fra middelalderen da munkene brakte spansk merino til klosteret på Tautra. Grå Trøndersau regnes i dag som bevaringsverdig og utrydningstruet.

Lam av Grå Trøndersau fra gården Øfsti Søndre. Foto: Kristin Bodsberg

Fremtiden
-Marked: økt etterspørsel etter lam hele året

Rekord-etterspørsel etter lammekjøtt: Fatland trenger enda mer lam

Markedet skriker blant etter pinnekjøtt-råstoff og Fatland kjøper inn 30.000 lam for å kunne håndtere den enorme etterspørselsen.

- Vi trenger rett og slett mye mer lam. For å sikre oss nok råstoff til å håndtere dagligvarekjedenes ønsker om nok pinnekjøtt, kjøper vi bare denne uken mellom 9.000 og 12.000 lam fra andre aktører, sier Leif Malvin Knutsen, konserndirektør i Fatland, Norges største private kjøttbedrift.

I løpet av en treukersperiode vil Fatland kjøpe totalt 30.000 lam fra andre aktører. Ved at dette kjøttet ikke sendes til reguleringslager, sparer norske saueprodusenter store beløp i omsetningsavgift.

- Har aldri opplevd maken!

Etter en rekordetterspørsel etter fårikål-kjøtt, koteletter, bog og lår, skriker markedet nå også etter pinnekjøtt-sider og det trengs titusenvis flere lam enn Fatland og våre dyktige produsenter klarer å levere.

- Etterspørselen etter lam er helt fantastisk. Alt vi får inn går ut. Folk som har jobbet hos oss i 40 år har aldri opplevd maken! sier Svein Fatland, daglig leder ved Fatland Ølen.

Takk! Men mer, takk!

Fatland takker saueprodusentene for den gode tilførselen av høy-kvalitetslam i høst, men markedssituasjonen e
nå slik at vi rett og slett må be produsentene levere enda flere lam for at butikkkjedene skal få så mye lammekjøtt
som ønskelig i butikkhyllene sine fram mot jul.

Så lite skal til for å bli kvitt overskotet av lam

Fremtiden
-Politiske valg og føringer

– Odelsloven er grunnlaget for samfunnsutviklinga

I sommer har Nationen hatt en serie gående om jordeierskap i Norge og Europa. I hele verden blir jorda konsentrert på færre og færre hender. Hva betyr det for matproduksjonen?

Lammetilskuddet: No Bondelag beklager

– Frihandel gir ikke frie bønder

Landbruket kan berre overleve med tollvern, fastslår sveitsisk professor.

Bjørne Bekkeheien Aase

Varslar stor gjeldsauke ved frislepp av jordpris

Fremtiden:
-Trender og holdninger

Dyrevernere med ny merkeordning for mat

NRK med sakte-TV fra fi

Norsk lokalmat på europeernes lepper

Steile fronter i den nye rovdyrkrigen

- Matkjeder kjøper seg inn i produksjon for å kontrollere hele produksjonskjeden?

Fremtiden:
-Økt kunnskap

Alle husdyr i dag, er et resultat av avl. «Mennesker har trolig avlet på dyr så lenge vi har hatt domestiserte dyr rundt oss,» skriver Kirsti Winnberg i Landbruksbloggen.

Det er typisk norsk å være genetisk god

Mange utenfor husdyr- og plantenæringa knytter dessverre ordet «avl» skummelt. Genetikk, DNA og gentesting assosieres raskt med genmani og «tukling med naturen».

Kurs i fremtidens energiløsninger i landbruket

Av Anne Guro Syversen, 18.12.2014 13:57

Er du nysgjerrig på hvordan ulike energiløsninger kan fungere på gården? Hvilke klimatiltak som kan fungere her i fylket? Vi ønsker å sette fokus på ulike energiløsninger, og inviterer til et kurs om et mer klimasmart landbruk - og du er velkommen til å få innspill og tips om gode løsninger.

Fremtiden:
-Ressurser (tilgang på jord, teknologi, kapital)

Bare 10 prosent av bøndene er under 40 år

Landbruket sliter med rekrutteringen. Bare 10 prosent av bøndene er under 40 år, og gjennomsnittsalderen for en bonde er 54 år.

Storbonde vil kjøpe eller ha lenger leieavtale

Droner kan forenkle sauesankinga

Sauesankinga kan gjøres langt mer effektivt enn i dag. Droner kan være sauebondens neste hjelpemiddel.

Fremtiden:
-Klima

Tabell 5: Nedbørendringer for Østlandet per år og årstid med høy, middels og lav framskriving i forhold til perioden 1961-90 (standard normalperioden).

År	Grad av framskriving	Hele året	Vinter (des. -feb.)	Vår (mars -mai)	Sommer (jun. –aug.)	Høst (sep. –nov.)
2050	Lav	+3,1 %	+7 %	+2,9 %	-11,5 %	+1,0 %
	Middels	+6,7 %	+15,8 %	+7,6 %	-2,4 %	+8,2 %
	Høy	+10,3%	+26,6 %	+15,5 %	+5,1 %	+12,5 %
2100	Lav	+5,6 %	+12,9%	+5,4 %	-2,1 %	+1,8 %
	Middels	+12,2 %	+28,9 %	+14,0 %	-4,4 %	+15,1 %
	Høy	+18,8 %	+48,8 %	+ 28,5 %	+9,4 %	+22,9 %

Tabell 2: Fremtidige temperaturer for Østlandet i 2050 og 2100 (Kilde: www.klimatilpasning.no)

År	Grad av framskriving	Hele året	Vinter (des. -feb.)	Vår (mars -mai)	Sommer (jun. –aug.)	Høst (sep. –nov.)
2050	Lav	+1,2 °C	+1,5 °C	+1,1 °C	+0,8 °C	+1,3 °C
	Middels	+1,9 °C	+2,4 °C	+1,7 °C	+1,3 °C	+1,9 °C
	Høy	[illegible]	[illegible]	[illegible] °C	+2,0 °C	+2,8 °C
2100	Lav	[illegible]	[illegible]	[illegible] °C	+1,5 °C	+2,5 °C
	Middels	[illegible]	[illegible]	[illegible] °C	+2,5 °C	+3,6 °C
	Høy	[illegible]	[illegible]	[illegible] °C	+3,8 °C	+5,1 °C

- Heidalsskogen i år 2116 med produksjon av Lykkje-druer til vinproduksjon ;-)

Fremtiden
-Mine tanker

- Landbruk en del av samfunnsutviklingen - effektivisering vil fortsette! **Ikke være passiv, jeg bør modernisere, øke kompetanse!**
- Nåværende areal på mange gårder (inkludert min) for lite til å leve av - gir ikke bærekraftig inntekt fra gård alene – nedlegging gir ringvirkninger i form av færre arbeidsplasser, færre familier og barn – negativ spiral. Forutsetning for drift er å kunne leve anstendig av samlet arbeidsinntekt, og at inntekt står i stil til arbeidsmengde. **Selge for å gi andre muligheten hvis fortsatt drift er vanskelig!**
- Økt kompetanse- og kapitalkrav – økt spesialisering nødvendig? **Bli særs god på det som interesserer meg!**
- Aktivitet i primærnæring genererer arbeid innen handel, skole, maskinteknikk, rådgivning, foredling – positiv spiral!
- Befolkningen øker, mat vil sannsynligvis fortsatt være populært. Mye bedre at noen bønder blir større/ store enn med stengte fjøs og gjengroing! **Kjøp tilleggsjord og moderniser gamle/ etabler nye driftsbygninger- myndigheter må legge til rette for kjøp!**

Takk for oppmerksomheten